

УДК 745.52:391:069(477.41) Микола Шкіра, Наталія Шкіра, Людмила Шкіра
(Переяслав-Хмельницький)

З БАБУСИНОЇ СКРИНІ (музейні предмети групи «тканина» з фондової колекції Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» у контексті дослідження традиційного народного костюма кінця XIX – початку XX століття)

У статті досліджено музейні предмети з фондової колекції Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав», що надійшли від одного власника, проаналізовано раритетні предмети, проведено систематизацію і визначено факт їх збереження в контексті дослідження традиційного народного українського костюма Середньої Наддніпрянщини, вишивки, ткацтва та традиційних ремесел.

Ключові слова: заповідник, колекція, вишивка, ткацтво, традиції, пояс, сорочка.

В статье исследованы музейные предметы из фондовой коллекции Национального историко-этнографического заповедника «Переяслав», которые поступили от одного владельца, проанализированы раритеты, проведена систематизация и определен факт их сохранения в контексте исследования традиционного народного украинского костюма Средней Надднепрянщины, вышивки, ткачества и традиционных ремесел.

Ключевые слова: заповедник, коллекция, вышивка, ткачество, традиции, пояс, рубашка.

The article considers museum articles from the fund collection of the National Historical and Ethnographic Preserve *Pereyaslav* received from a proprietor. It also analyses rare objects, classifies them and determines the fact of their maintenance in context of studying the Middle Over Dnipro Lands' Ukrainian conventional folk costumes, embroidery, weaving, and traditional handicrafts.

Keywords: preserve, collection, embroidery, weaving, traditions, belt, shirt.

У сучасному житті перед народом поставлено ціль побудови громадянського суспільства, важливим етапом становлення якого є розуміння духовних традицій, звичаїв, обрядів українського народу, що впродовж тисячоліть були регулятором дій людини в суспільстві, слугували засобом для формування моральних та духовних цінностей. Мова, музичні інструменти, кухня, житло, одяг розповідають про багатство культури, а їх вивчення є важливим у вихованні підростаючого покоління в народних традиціях. Тож у музейних колекціях особливу увагу привертають речі, що вийшли з повсякденного вжитку й не завжди зрозумілі в наш час. У добу інноваційних технологій, потужної індустріалізації та створення великих транскорпорацій, ми із зацікавленням хочемо зазирнути в минуле і зрозуміти, як у далекі часи більшість речей ужитку виготовлялися вдома власноруч за допомогою нескладних приладів та механізмів. Одним з важливих елементів людської цивілізації був традиційний одяг,

який вирізнявся вишуканістю і був ідеально пристосований до умов життя та клімату. Історично склалися традиційні форми пошиття і виготовлення одягу та речей домашнього вжитку, що передавалися з покоління в покоління і підтримувалися загальною думкою громади. Основними прядильними волокнами в українців ще з давніх часів були льон, коноплі та вовна. Оскільки у XXI ст. у більшості цивілізованих країн одяг домашнього виробництва майже вийшов з ужитку, сучасні відвідувачі із задоволенням оглянуть його елементи в зібранні старожитностей, що використовувалися в комплекті і були виготовлені одним майстром.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що до сьогодні не проводився аналіз фондової колекції народного одягу Середньої Наддніпрянщини кінця XIX – середини XX ст. із музейного зібрання Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» (далі – НІЕЗ «Переяслав»), ці старожитності не були предметом самостійного вивчення та екс-

понування. Тож аналіз вищезгаданої проблеми допоможе більш комплексно досягнути використання традиційного народного одягу, комплектування фондової колекції, її збереження та представлення як для вузьких спеціалістів, так і для широкого загалу в музейних колекціях Музею народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини (далі – МНАП), а матеріал стане в нагоді під час планування експозицій, створення виставок і тематичних експозицій, підготовки лекційного матеріалу, популяризації та рекламування музейних зібрань.

Бережно збирав старожитності, зберігав та досліджував їх патріарх музейної справи України Михайло Іванович Сікорський (1923–2011) разом зі своїми однодумцями – працівниками НІЕЗ «Переяслав». У фондах Заповідника зберігається велика кількість народних ікон Середньої Наддніпрянщини, церковних стародруків, предметів побуту, пам'яток народної дерев'яної архітектури. У жовтні 1964 року в НІЕЗ окрему групу було виділено предмети, що виготовлялися з таких тканин («Т»), як: от-пліс, оксамит, ситець, сатин, полотно, парча, вовна. Більшість предметів цієї групи виготовлялися майстрами власноруч, тобто були домашнього виробництва. Історія досліджень традиційного народного одягу сягає давнини, проте вивчення старожитностей групи «Т» фондової колекції НІЕЗ «Переяслав» ще не проводилися відповідно до аналізу художніх особливостей, різноманіття функцій і використання різних матеріалів, технік виконання та художніх рішень. Саме в цьому й виявляється новизна дослідження. Аналіз вищезгаданої проблеми допоможе більш комплексно досягнути використання народного вбрання, збереження та представлення в експозиції НІЕЗ «Переяслав».

Мета нашого дослідження полягає в розкритті регіональних особливостей народного одягу кінця XIX – середини XX ст. з фондової колекції НІЕЗ «Переяслав» у контексті оновлення музейних експозицій та більш широкого їх представлення відвідувачам скансену. Грунтовне вивчення елементів народного одягу, орнаментики, декоративних засобів оформлення речей, що належали одній родині та були виготовлені одним майстром, є важливим та актуальним, оскільки вирішує завдання привертання уваги

до повсякденної культури, побуту, традицій українського народу, а також популяризації музейних зібрань.

Цей джерелознавчий матеріал за тринадцятирічний час (більшість речей виготовлені в кінці XIX – на початку XX ст.) і порушення умов зберігання має пошкодження та дефекти: забруднення, потемніння, природне старіння, втрату ниток, сліди, екскременти комах, почорніння, пожовклість, утворення жовто-бурих плям, деформацію основи, пігментні плями (грибок), розриви, переломи, потертості, плями невідомого походження, деформацію та втрату кольору, погіршення кольорових властивостей фарби. Тож детальне вивчення раритетних музейних предметів, які існують в одному екземплярі й у дуже обмеженій кількості, має виняткову наукову і культурну цінність.

Представники різних соціальних груп (ремісники, селяни, міщани та ін.) вирізнялися своєрідністю вбрання. Костюм у той час був своєрідним маркером, за яким визначалася належність людини до певної соціальної верстви. Найстійкішим щодо збереження традицій був одяг сільського населення, характерними рисами якого були декорована мальовничість, висока культура виробництва матеріалів для одягу, створення різноманітних його форм, володіння багатьма видами та техніками декорування одягу. Основні елементи народного одягу за своїм походженням були давньослов'янськими. Їх можна розпізнати за такими компонентами, як тунікоподібні сорочки, поясний одяг у вигляді прямокутної смуги тканини або вузької орнаментованої запаски. Костюм селянки завжди був барвистим та самобутнім. Він складався з довгої вишитої сорочки, поясного одягу у вигляді одного або двох незшитих полотниць орнаментованої тканини, поясу (крайки). Заміжні жінки обов'язково носили головні убори. Обувалися в шкіряні чоботи, черевики або постолі, улітку часто ходили босоніж. Досить чітко виявлялися тогочасні регіональні відмінності костюма Середньої Наддніпрянщини, що зберігалися впродовж життя кількох поколінь і були пов'язані з ремісничими особливостями регіону, стійкими традиціями виробництва тканого одягу, а також технікою та мотивами орнаментики.

За спогадами Лідії Сергіївни Черденіченко (1947 р. н.), завідувача науково-

дослідного сектору «Музей народного декоративно-вжиткового мистецтва Київщини», жительки м. Переяслава-Хмельницького, музейні працівники (ще із 60-х років ХХ ст.) розпочали збір експонатів групи «Т». Джерела комплектування фондів були різноманітними – від випадкових надходжень (знищення будинків та сіл, що потрапили в зону будівництва Канівської ГЕС) до надходження від громади та власників. Проводилися й цілеспрямовані експедиції та розшуки, з плановим дослідженням одягу (польові дослідження, що фіксували назви предметів одягу, крою та шиття, кольорів та узорів, а також форми побутування окремих елементів одягу) [1]. На початковому етапі збору предметів вівся документальний облік, створювався музейний уніфікований паспорт, що є автентичним носієм джерела знань про предмет. До паспорта вносилися детальна інформація про предмет, що на сучасному етапі вивчення музейних цінностей дозволяє детально і комплексно вивчати музейну колекцію, проводити систематизацію та каталогізацію, доповнювати інформацію новими дослідженнями.

Так, у ході експедиції до с. Москаленки Богуславського району (Київщина) в грудні 1974 року працівником фондів О. І. Юзвіковою в жительки с. Москаленки В. К. Односум було виявлено та прийнято до фондів предмети, що під час використання могли поєднуватися в традиційному комплекті. Корсетка (Т-2585) із чорної бавовняної тканини, з набивним узором шовковими нитками («листочки» і «палички») – до дев'яти вусів, з дев'ятьма вишневими гудзиками. Пройма рукавів і верхня пола обшиті чорним плісом, по низу – смужка плісу. Підкладка – з домотканого полотна (із сорочки з вишивкою). Річ виготовлена в с. Москаленки у 1915 році. Бавовняна набивна тканина, пліс, машинне пошиття. Розмір: 60×100 см [2].

Спідниця (Т-2586) із чорної «шерстянки» (у п'ять пілок). У поясі зібрана в дрібні збори. Пояс – з домотканого полотна, застібається на мідний гудзик з «двоголовим орлом». Унизу пришиті «коса» та смуга з такої самої тканини, «облямована» синіми смужками. Зі споду – «лиштва» з домотканого полотна, пофарбованого в ольховій корі. Шилася в 1907 році. Розмір: 80×160 см [2].

Пояс (Т-2587) жіночий, плетений із червоної шерсті. На кінцях – китиці (13 і 11). Розмір: 230×9,5 см. Шився на початку ХХ ст. [2].

У грудні 1974 року сім'я переселенців із затоплених Канівським водосховищем сіл (с. Андруші) передала речі, що виготовляла Г. Булан на початку ХХ ст. Родина оселилася в мікрорайоні Нові Андруші м. Переяслава-Хмельницького (вул. Рибачка). Пояс (Т-2597) жіночий, плетений вручну із червоних шерстяних ниток. На кінцях – довгі торочки. Пошитий наприкінці ХІХ ст. Вовна, ручна в'язка. Розмір: 250×15 см [2].

Сорочка (Т-2598) жіноча, вишита «довбанкою». Рукав – до уставки, вишитий «пухликами». Узор на уставці – «ключ» і «хрест». На рукаві – «ламане дерево» (чотири виводи). На чохлах – «кучерява кривулька», на комірі – «кривулька», край – «позубцьований». На подолі – вивід сірими нитками «вишеньки» («прутиком»). Пошита на початку ХХ ст. Домоткане полотно, «довбанка», «лиштва», «хрестик». Розмір: 125×158 см [2].

Сорочка (Т-2596) жіноча, вишита нитками, фарбованими в дубовій корі, «довбанкою» і «лиштвою». На уставках – «морока», на рукавах – «ламана калина» (чотири виводи). На подолі – смуга «ключиків», обведена кривулькою (вишита «лиштвою»). Пошита на початку ХХ ст. Розмір: 118×58 см [2].

Під час комплексного етнографічного дослідження Полтавщини в с. Коптів Миргородського району в М. Р. Рогаль було виявлено деякі речові джерела. Крайка (Т-3682) вузька. Фон – червоний, узор – «жучки» (зелені, голубі, рожеві, фіолетові, бузкові з білими «серединками»). На кінцях – довгі торочки. Наложала М. А. Рогаль (друга половина ХІХ ст.). Шерсть, ручна робота. Розмір: 290×2,5 см [3].

Станок (Т-3681) тканий, з різнокольорового гарусу. Основа – червона шерсть. Узор затканий чорним, фіолетовим, зеленим, малиновим, жовтим, оранжевим гарусом та «білкою» («повні очі», «смуги» «прямокутник», усередині яких – «ромби» з чотирьох «ромбиків»). Куплений на базарі в Миргороді в 10-х роках ХХ ст. На нижніх кутках – круглі китиці. Гарус, домашнє ткання. Розмір: 104×83 см [3].

Раритетні музейні предмети кінця ХІХ – початку ХХ ст, виготовлені

К. Я. Матвієнко та її матір'ю, було виявлено в с. Кибенці Миргородського району Полтавської області в грудні 1976 року. Сорочка (Т-3684) жіноча, вишита білими нитками «вирізуванням» та «лиштвою». На уставках – сім «хрестів», «врізаних» у «ромбах», та смуга «трикутників» з «кривулькою», утвореного «коло-сочками», на рукаві вгорі – така ж смуга, нижче по рукаву – десять вертикальних «фігурних» смуг з «хрестами» в «ромбах». На подолі – «мережка» («дубові листочки» та геометричні фігури). Вишила К. Я. Матвієнко (с. Кибенці, 1931 р.). Розмір: 128×85 см [3].

Рушник (Т-3685), вишитий червоними та чорними нитками «рушниковими швами». Узор – «дерево життя», на якому – п'ять «гілок» і п'ять великих стилізованих «квіток», унизу та вгорі – по дві стилізовані «пташки» з голівками – «квіточками». Обрамлений «гілкою» з «квітками» і «ягодками», обведеною «козликками» з обох боків. Вишивала мати К. Я. Матвієнко (с. Кибенці, 1900 рік). Домоткане полотно, ручна робота. Розмір: 310×48 см [3].

Справжніми пам'ятками народного мистецтва кінця ХІХ – початку ХХ ст. є тканини, придбані в різні роки під час етнографічних експедицій до с. Уставиця Великобагачанського району Полтавської області. Так, у грудні 1976 року в с. Уставиця у Я. Я. Носаль було виявлено та придбано до фондової колекції предмети, що мають авторське повторення. Поворозка (Т-3690, крайка, без узору, малинового кольору). На кінцях – вісім «бовтиків». Ткала Я. Я. Носаль (с. Уставиця, 1920 р.). Шерсть, домашнє ткання. Розмір: 208×4 см (довжина «бовтиків»: 13 см) [3].

Поворозка (Т-3691, крайка, без узору, малинова). На кінцях – по вісім «бовтиків». Ткала Я. Я. Носаль (1920 р.). Розмір: 217×3,5 см (довжина бовтиків: 12 см) [3].

Поворозка (Т-3692, крайка, без узору, малинова). На кінцях – по вісім «бовтиків». Ткала Я. Я. Носаль (1920 р.). Шерсть, домашнє ткання. Розмір: 211×4 см (довжина бовтиків: 12 см) [3].

Станочок (Т-3689) тканний. Узор – «шаріки». Основа – червоні шерстяні нитки, узор затканий різнокольоровим гарусом, а також білими простими нитками (білих «прямокутників» найбільше) через

один кольоровий. Ткала Я. Я. Носаль (1920 р.). Розмір: 100×74 см [3].

У цьому ж с. Уставиця у М. Ф. Скуйогди було придбано предмети, що виготовляла Ганна Хомівна Калитан та М. Ф. Скуйогда. Станочок (Т-3696), тканний різнокольоровим гарусом. Узор – «порожні очі» (у «прямокутниках» – маленькі «прямокутнички», у яких – шестикутна «зірка», та «уздички» («гвоздички»)). Ряди узорів чергуються між собою. Ткала Г. Х. Калитан (1927 р.). Шерсть, гарус, ручне ткання. Розмір: 111×90 см [3].

Станочок (Т-3697) тканний. Різнокольоровий гарус. Узор – «порожні очі». На місці зшиву – вузька смужка узору (поперечні сині, червоні та зелені смужки). Ткала Г. Х. Калитан (1930 р.). Розмір: 111×83 см [3].

Станочок (Т-3698) жіночий, вишитий білими, чорними та червоними нитками «гладдю» та «мережкою». Рукав – до уставки, пришитий «штапівкою». Узор – кривульки «кучеряві» (у заглибинах – «гілочка» з дрібними «квіточками»: на уставці – горизонтальна, на рукаві – три вертикальні). На чохлах – «ромбики», на подолі – «мережка», «прутичина», «кривулька». Унизу поли з'єднані «черврятком». Вишивала М. Ф. Скуйогда (1955 р.). Домоткане полотно, ручна вишивка. Розмір: 122×72 см (рукав: 66×24 см). Акт № 1276 [3].

У цьому ж с. Уставиця у грудні 1976 року у Г. П. Огромної було придбано предмети, що виготовила Марина Трохимівна Яворська та Г. П. Огромна. Станок (Т-3699), затканий різнокольоровим гарусом. Узор – «прямокутники», усередині яких – «ромби» (один ряд) та «рожі» (другий ряд). Ці ряди чергуються. На місці зшиву – вузька смуга узору, утворена «з'єднувальним швом», червона, чорна та синя смужки. Ткала М. Т. Яворовська (кінець ХІХ ст.). Шерсть, гарус, ткання. Розмір: 109×88 см [3].

Запаска (Т-3700) з домотканої чорної шерсті, вишита червоними, голубими, зеленими, синіми, жовтими та оранжевими шерстяними нитками «хрестиком». Узор – смуга «винограду» та смуга «бовтиків» з «квітками». До запаски пришиті поворозки рожевого кольору (з гарусу), на кінцях – китиці. Ткала й вишивала М. Т. Яворовська (ткала 1903 року, вишивала 1943 року). Шерсть, ткання, вишив-

ка. Розмір: 80×51 см (довжина поворозок: 198 см) [3].

Сорочка (Т-3701) жіноча, вишита білими, синіми та жовтими нитками «гладдю» і «набіруванням». Узор – на уставці. На верхній частині рукава – смуги «хрестів» з «ромбиками», по рукаву нижче – три вертикальні виводи: 7- та 6-«кутники», з'єднані між собою «лінією»; з верхніх «кутів» «6-кутника» виходить «гілочка» з «овесцем», з нижніх – по «парі» «листочків», усередині – «ромбики», між виводами – по сім таких самих «ромбиків». На подолі – «мережка» («квіточки» та «дубові листочки», з'єднані унизу «черв'ячком»). Вишивала Г. П. Огромна (1941 р.). Домоткане полотно, ручна вишивка. Розмір: 135×73 см (рукав: 71×23 см) [3].

Пояс (Т-3702) жіночий, вузький, бузкового кольору, на кінцях – невеликі китиці з «вузликами». Ткала М. Т. Яворовська (1930 р.). Вовняна пряжа, тканиня. Розмір: 242×1,6 см [3].

У липні 1985 року музейні працівники провели етнографічне обстеження с. Уставиця, де в О. Й. Бабенко було придбано пояс (Т-6247) жіночий, широкий, червоного кольору, підрублений на кінцях світлою ниткою. Ткала О. Й. Бабенко (30-ті роки ХХ ст.). Ручна робота, вовняні нитки. Розмір: 246×6 см [5].

Поділка від жіночої сорочки (Т-6248), вишита «вирізуванням» та «лиштвою» (білими нитками), підрублена «ляхівкою»-«двійчаткою». Узор – смуга «оріхового вирізування», переписаного повздовжніми «споюваними ромбами». Під узором – «ланцюжок». Вишивала О. Й. Бабенко, (с. Уставиця, 30-ті роки ХХ ст.). Ручна робота, домоткане полотно, білі нитки. Розмір: 68,5×11,5 см [5].

Сорочка (Т-6249) жіноча, вишита білими та синіми нитками «лиштвою», «зерновим виводом», «ретязем» та «прутиком», підрублена «ляхівкою». Рукав – до уставки, пришитий «штапом», шийний виріз – «каре», розріз пазухи – глибокий. Узор на уставці та рукаві – поперечний. Три виводи вгору («ламане дерево» з «різаним листям» та «гронами винограду»). На подолі – смуга «мережки» («5-пелюсткові квіти» з «листя» та «ягідкою»). Вишивала О. Й. Бабенко (с. Уставиця, 30-ті роки ХХ ст.). Ручна робота, домоткане полотно, нитки. Розмір: 123×69 см (рукав: 60×22 см) [5].

Попередниця (Т-6250) із цупкої чорної суконної тканини, оздоблена червоним плісом і голубою стрічкою, обрамлена внизу п'ятьма поперечними смужками – однією широкою чорною, двома голубими та двома вузькими червоними, підшита на звороті чорною сатиною тканиною. Полотнище – прямокутної форми, у пояс вишита коричнева зав'язка з торочками на кінцях. Бокові краї і низ попередниці обрамлені широкою смугою плісу Шила О. Й. Бабенко (30-ті роки ХХ ст.). Ручна робота, сукно, стрічка, пліс. Розмір: 74×57 см [5].

Рушник (Т-6251) весільний, вишитий чорними, червоними та голубими нитками «хрестом» і «штапом». Узор – поперечний вивід «ламаного дерева» з «калиною квіткою» та «листочками». Узор обрамлений «кривулькою» (у заглибинах – «гвоздички»). На заглибинах рушничка прив'язані «мотузочки» для зав'язування через плече, оскільки так пов'язували людей. Вишивала О. Й. Бабенко (30-ті роки ХХ ст.). Ручна робота, домашнє полотно, заповоч. Розмір: 218×44 см [5].

У цьому ж досліджуваному регіоні (с. Уставиця) в липні 1985 року в Г. П. Перетятко було придбано жіночу сорочку (Т-6255), вишиту білими нитками «лиштвою» та «вирізуванням». Рукав – до уставки, пришитий «штапом», шийний виріз – «каре», розріз пазухи – глибокий, поділ підрублений «потрійним прутиком». Узор на уставках – горизонтальний (вивід «ламаного дерева» з «волошками» на вершинах і «вирізуваннями» (по три) у заглибинах). На рукаві – три виводи (вгору) «ламаного дерева» з «листочками» (по три) та «вирізуваннями» (по два). На подолі – «вирізування» («хрестами») зі «ступінчастими трикутниками» над узором («ланцюжок»). Вишивала Г. П. Перетятко (50-ті роки ХХ ст.). Домоткане полотно, білі нитки, «вирізування». Розмір: 126×71,5 см (рукав, завдовжки 35 см) [5].

Рушник (Т-6256), вишитий рожевою «заповоччю», на п'яльцях, «рушниковими швами», «дволичко», підрублений «городками». Узор – «дерево життя», «вазон» (у формі «глечика») з двома «гілками», на яких розміщено десять великих і менших «втягнутих» круглих «квіток» з «листочками». Унизу по кутках та по «полю» рушника – «обводки» («хрестовидні композиції» (десять по дві) з «листочків» та

«тичинок»). Бокова обводка – «в'юнчик» з «ягідками» (у заглибинах), орнаментований «кривулькою» (з «крапочками» та «павучками»). Вишивала бабуся Г. П. Перетятко (с. Устивиця, кінець XIX ст.). Ручна робота, домоткане полотно, заповноч п'яльцями. Довжина – 280 см [5].

Сорочка (Т-6257) жіноча, вишита білими й чорними нитками «лиштвою» та «вирізуванням». Рукав – до уставки, пришитий «штапом», шийний виріз – «каре», розріз пазухи – глибокий, поділ підрублений «потрійним прутиком». Узор на уставці – смуга «ромбів» з «листочками», розділеними «гребінцями»; обрамлений «кривулькою». На рукаві – три «гільця», утворені шістьма (по два) «ламанними деревами», усередині – «купочки», на зовнішніх гранях – «листочки». На подолі – вивід із «завитками» та «скрученим листям». Над узором – «ляхівка»-«двійчатка». Вишивала Г. П. Перетятко (50-ті роки XX ст.). Ручна робота, домоткане полотно, заповноч. Розмір: 120×82 см (рукав: 65×24 см) [5].

Сорочка (Т-6258) жіноча, вишита білими нитками «лиштвою» та «вирізуванням». Рукав – до уставки, пришитий «черв'ячком» та «пухликами». Узор на уставках – смуги, на зовнішніх стінках – «листочки», у заглибинах – «вилочки»; обрамлений «кривулькою». На рукаві – три «гільця», утворені з «повного малого дерева», усередині – два «кущики» з дрібненькими квіточками, на зовнішніх стінках – «різані листочки», у заглибинах – «кущики» (по два). На подолі – вивід із «завитків», обрамлений «ляхівкою»-«двійчаткою». Вишивала Г. П. Перетятко (50-ті роки XX ст.). Розмір: 130×72 см. (рукав: 61×24 см) [5].

Рушник (Т-6259), вишитий білими нитками «лиштвою» та «вирізуванням». Узор – смуга «клинців», розділених «ромбами» й «трикутниками», угорі та вниз – смуга «ступінчастих ромбів» з «листочками», у заглибинах яких – «хрести». Підрублений «ляхівкою»-«двійчаткою». До рушника пришито мереживо («щільне»), «бовтики», «завитки», «ромби», на кінцях – круглі «зубчики». Вишивала Г. П. Перетятко (50-ті роки XX ст.). Ручна робота, домоткане полотно, заповноч. Розмір: 258×48 см [5].

Сорочка (Т-6260) жіноча, вишита білими та бузковими нитками «гладю».

Рукав – до уставки, пришитий «штапом», шийний виріз – «каре», розріз пазухи – глибокий, поділ підрублений «потрійним прутиком», комір – «зубцьований». Узор на уставках і рукаві – «кривулька» з «колосочками» та «різаними листочками»; обрамлений «кучерявою кривулькою». На подолі – смуга «прутика» («завитки» з «тройндами»). На комірці – «квіточки». Вишивала Г. П. Перетятко (50-ті роки XX ст.). Ручна робота, домоткане полотно, шовкові нитки. Розмір: 114,5×72 см (рукав: 57×26 см) [5].

У с. Устивиця в М. М. Луценко в 1985 році було виявлено речі, виготовлені майстром власноруч. Карман (Т-6261) пошито з різнокльорових клаптиків тканини, де домінує голубий колір. Підшитий цупкою білою тканиною. Прикрашений голубими, синіми, зеленими, бордовими смугами, на яких нашиті різнокльорові «зубці». Обрамлений чорною тканиною, що переходить у «петельки», куди закладався пояс. Шила М. М. Луценко (30-ті роки XX ст.). Ручна робота, синтетична бавовняна тканина. Розмір: 26×20 см. На звороті тканина покошлатилася [5].

Поділ (Т-6262) від жіночої сорочки, вишитий білими нитками «прутиком». Узор – смуга «споєних ромбів» з «листочків», усередині – «маленькі ромби». Сорочка підрублена «ляхівкою»-«двійчаткою». Вишивала М. М. Луценко (30-ті роки XX ст.). Ручна робота, домоткане полотно, білі нитки. Розмір: 76×10 см [5].

Поділ (Т-6263) від жіночої сорочки, вишитий білими нитками «прутиком». Узор – смуга «ступінчастих ромбів», що чергуються з «дубовими листочками». Сорочка підрублена «ляхівкою»-«двійчаткою». Вишивала М. М. Луценко (30-ті роки XX ст.). Ручна робота, домоткане полотно, білі нитки. Розмір: 77×13 см [5].

Поділ (Т-6264) від жіночої сорочки, вишитий зеленими, голубими та білими нитками «хрестом» та «штапом». Узор – суцільна композиція з п'яти «квіточок-пірамідок», над узором – «ланцюжок». Сорочка підрублена «ляхівкою»-«двійчаткою». Вишивала М. М. Луценко (30-ті роки XX ст.). Ручна робота, домоткане полотно, заповноч, хрест, штап. Розмір: 78×11,5 см [5].

Попередниця (Т-6265) із чорної тонкої вовняної тканини. Оздоблена аплікацією

з голубої, рожевої та світлокоричневої стрічки. Полотнище – прямокутної форми, у поясі – залишки від світлокоричневої зав'язки. Аплікація розміщена внизу. Між двома рожевими – одна голуба смужка, а під ними – «кривулька» з рожевої та світлокоричневої стрічок. Шила М. М. Луценко (30-ті роки ХХ ст.). Ручна робота, домоткане полотно, заповоч. Розміри: 72×55 см [5].

Пояс (Т-6267) жіночий, рожевий, вузький, на кінцях – по п'ять китичок. Ткала М. М. Луценко (30-ті роки ХХ ст.). Ручна робота, вовняні нитки. Розмір: 245×2 см [5].

Станочок (Т-6268) – «червонятка». Основа – червоні вовняні нитки, піткання – «білька» і бавовняні червоні, рожеві, оранжеві, фіолетові, салатні, жовті та зелені нитки. Узор («гвоздички») розділений на чіткі прямокутні «клітини». Сорочка зшита «плахтовим швом», підрублена «городками». По краях – «сонка». Ткала М. М. Луценко (30-ті роки ХХ ст.). Ручна робота, вовняні нитки, «білька». Розмір: 83×101 см [5].

Рушник (Т-6269), вишитий коричневою «заповоччю» «рушниковими швами», на п'яльцях, «дволичко», підрублений жовтими нитками «подвійним прутиком». Узор – «дерево життя» (два «вазончики», від яких відходить по три «гілочки», де на вершині кожної – кругла 8-пелюсткова «квітка з листочками», над якими – «кущик» із завитків та круглих стилізованих «квітів»). Поле рушника обрамлене «в'юнчиком» із завитків та «різаних листочків», а також «кривулькою». Такі рушники вважалися весільними, їх дарували родичам нареченої. Вишивала М. М. Луценко (30-ті роки ХХ ст.). Ручна робота, домоткане полотно, заповоч. Розмір: 280×50 см [5].

29 липня 1985 року майстриня Н. Г. Гончаренко, яка проживала в с. Устивиця Великобагачанського району (Полтавщина), передала до фондів сорочку (Т-6270) жіночу, вишиту білими і голубими нитками «лиштвою», «штапом», «хрестиком» та «мережкою». Рукав – до уставки, пришитий «штапом», шийний виріз – «каре», розріз пазухи – глибокий. Узор на уставках та на рукаві під уставкою – поперечні «кривульки» з «різаними листочками» на «вершинах» та «клинцями» у заглибинах, обрамлені «ланцюжком-штапівкою».

На рукаві (у три ряди) – 11 «гілочок» з «різаними листочками» (по три). На подолі – смуга «мережки» («розмаятика»), у заглибинах якої – «ступінчасті трикутники». Знизу узор обрамлений «потрійним прутиком», а зверху – «ланцюжком». Вишивала Н. Г. Гончаренко (40-ві роки ХХ ст.). Ручна робота, домоткане полотно, заповоч. Розмір: 120×72 см (рукав: 70×24 см) [5].

Попередниця (Т-6271) з м'якої товстої тканини чорного кольору, оздоблена чорним плисом. Полотнище – прямокутної форми. У пояс ушиті рожеві зав'язки (з китицями на кінцях). Бокові краї та низ попередниці обрамлені широкою смугою плису, а внизу вона оздоблена чотирма смугами плису (одна з них – широка) – вистрочкою подвійними прямими лініями та «кривулькою» з «листочків». На звороті попередниця підшита до половини сатиною синьою тканиною. Шила Н. Г. Гончаренко (40-ві роки ХХ ст.). Ручна робота, плис, сатин, бавовняне тканиня (фланель). Розмір: 53×56 см (довжина зав'язки 1 – 167 см, а зав'язки 2 – 209 см) [5].

Станочок (Т-6272) – «червонятка», зшитий «платковим швом». Основа – вовняні нитки, піткання – червоними, «білкою», бузковими, зеленими, жовтими, чорними, рожевими, оранжевими, кремевими та салатними нитками. Узор розділено на чіткі прямокутні «клітинки», у яких розміщено ще один узор. Центральна частина – «пуста клітинка», угорі і по боках – «зірочки», уздовж місця зшиву – смуги з «клітин» без білих ниток, по всьому станочку – узор з «білки», розташований у шаховому порядку. Ткала Н. Г. Гончаренко (с. Устивиця, 40-ві роки ХХ ст.). Ручна робота, вовняні нитки, «білька», ткацький верстат. Розмір: 80×104 см [5].

У цей самий час із с. Устивиця (Полтавщина) до фондів було прийнято авторські роботи М. П. Воронько. Пояс (Т-6379) жіночий, тканий рожевими вовняними нитками, на кінцях яких – торочки. Ткала М. П. Воронько (30-ті роки ХХ ст.). Ручна робота, вовняні нитки. Розмір: 216×3,8 см [5].

Сорочка (Т-6380) жіноча, вишита білими і голубими нитками «гладдю», «вирізуванням», «прутиками», підрублена «потрійним прутиком». Рукав – до уставки, пришитий «штапом», виріз – круглий,

розріз пазухи – глибокий. Узор на уставках та під уставкою – «кривулька», на вершинах якої – «гілочки», у заглибинах – «вирізування» (по шість) у три ряди, що розташовані в шаховому порядку. На подолі – вивід з 8-пелюсткових «квіток» із «завитками». Вишивала М. П. Воронько (30-ті роки ХХ ст.). Лляні нитки, домоткане полотно, «вирізування», «прутик», «гладь», плис, «вирізування». Тканина – виношена [5].

Наступним досліджуваним музейними працівниками селом стала Михайлівка Великобагачанського району Полтавщини (липень 1983 рік), де в М. В. Кудрі було придбано речі, виготовлені П. Ю. Кудрею. Пояс (Т-6240) жіночий, вузький, рожевого кольору, на кінцях якого – по шість китичок. Ткала П. Ю. Кудря (30-ті роки ХХ ст.). Ручна робота, вовняні нитки. Розмір: 232×2 см [5].

Станок (Т-6241) – «червонятка». Основа – червоні вовняні нитки, піткання – зеленими, червоними, фіолетовими, оранжевими, рожевими, бузковими, чорними, вишневими та жовтими вовняними нитками і «бількою». Узор посередині – «пуста клітка», зверху та по краях – «зірочки». Посередині станок з'єднаний червоними та чорними нитками, знизу – підрублений «плахтовим швом». Ткала П. Ю. Кудря (30-ті роки ХХ ст.). Ручна робота, вовняні нитки, «білька», ткацький верстат. Розмір: 100×86 см [5].

Сорочка (Т-6230) жіноча, вишита білими нитками «лиштвою», «вирізуванням», «ретязем» та «зерновим» виводом. Рукав – до уставки, пришитий по краях «штапом», у середній частині – «пухликами» та «черв'ячком», шийний виріз – «каре», розріз пазухи – глибокий. Ручна робота. Поділ підрублений «ляхівкою». Узор на уставці – поперечний, на рукаві – три поздовжні виводи «ламаного дерева» з «різними листочками», вишитими «лиштвою». У заглибинах – «клинці» («вирізування»). На подолі – смуга «ступінчастих ромбів», що чергуються з «косими хрестами» («вирізуванням»). Вишивала П. Ю. Кудря (30-ті роки ХХ ст.). Розмір: 122×78 см (рукав: 68×26 см [5].

Сорочка (Т-6231) жіноча, вишита червоними, білими і жовтими нитками «вирізуванням», «лиштвою» та «прутиком», обведена «ланцюжком». Рукав – до уставки, пришитий по краях «штапом», у середній

частині – «пухликами» та «черв'ячком». Поділ підрублений «ляхівкою». Узор на уставці – поперечна смуга «ламаного дерева» з «різними листочками», у заглибинах – «хрести» («вирізування»). На рукаві (у шаховому порядку) – шість рядів «горників». На комірці – «хвиляста смужечка». На подолі – вивід з 3-пелюсткових «листочків» («прутиком»). Вишивала П. Ю. Кудря (30-ті роки ХХ ст.). Ручна робота, домоткане полотно, білі та жовті нитки. Розмір: 120×70 см (рукав: 65×24 см) [5].

Сорочка (Т-6232) жіноча. Рукав – до уставки, пришитий «штапом», шийний виріз – «каре», розріз пазухи – глибокий. Поділ підрублений «ляхівкою». Сорочка вишита червоними і білими (шовковими) нитками «лиштвою» та «вирізуванням». Узор на уставці та на рукаві під уставкою – смуги «ромбів» з «листочками», усередині яких – маленькі «ромбики», де між ними – «хрести» («гребінцевою лиштвою»). Смуги обрамлені «кривулькою». На рукаві – шість «ламаних дерев», що (по два) утворюють «гільце», усередині якого та між ними – «кучочки», а на зовнішніх гранях – «листочки» та «колосочки». На подолі – «ламана гілка», у заглибинах якої – «гілочки» з «листочками» (по три). Вишивала П. Ю. Кудря (30-ті роки ХХ ст.). Домоткане полотно, заполоч [5].

Сорочка (Т-6233) жіноча, вишита білими нитками «гребінцевою», «сухарцевою шитвою» та «вирізуванням». Рукав – до уставки, пришитий «штапом», шийний виріз – «каре», розріз пазухи – глибокий. Поділ підрублений «ляхівкою». Узор на уставці та на рукаві – ряд «уставкової смуги» 8-пелюсткових «квіток», розділених «хрестами» з «вилочок», у заглибинах яких – «вилочки». Смуги обрамлені «кривулькою» з «ромбиків» та «рисочок». На рукаві (у шаховому порядку) – чотири ряди «кучерявих віконечок». На подолі – смуга «ступінчастих ромбів», вишитих «гребінчастою лиштвою». Вишила П. Ю. Кудря (20-ті роки ХХ ст.). Ручна робота, домоткане полотно, білі нитки. Розмір: 130×73 см (рукав: 66×24 см) [5].

Сорочка (Т-6235) жіноча, вишита білими (шовковими) та голубими нитками «лиштвою», «вирізуванням», «верхоплуттом» та «прутиком». Рукав – до уставки, пришитий «штапом», шийний ви-

різ – «каре», розріз пазухи – глибокий. Поділ підрублений «ляхівкою», «позубцьований». Узор на уставці та на рукаві під уставкою – смуги «ступінчастих» і «кучерявих ромбів» (обрамлених «вирізуваннями», що чергуються (по три), та «гребінцевою лиштвою»). На рукаві – п'ять поздовжніх, розділених «верхоплутом», рядів «ступінчастих ромбів», «кучерявих віконечок» та «вирізування» (по п'ять). На подолі – смуга «прутика» та «вирізування» («гілочки» і «хрестики»). На комірі – «свиняча стежечка». Вишивала П. Ю. Кудря (20-ті роки ХХ ст.). Домоткане полотно, сирові нитки, шовкові нитки. Розмір: 134×70 см (рукав: 64×28 см) [5].

Станок (Т-6241) – «червонятка». Основа – червоні вовняні нитки, піткання – зеленими, червоними, фіолетовими, оранжевими, рожевими, бузковими, чорними, вишневими, жовтими вовняними нитками та «білкою». Узор посередині – «клітка», зверху і по краях – «зірочки». Посередині станок з'єднаний червоними та чорними нитками, знизу – підрублений «плахтовим швом». Ткала П. Ю. Кудря (30-ті роки ХХ ст.). Ручна робота, вовняні нитки, «білка», ткацький верстат. Розмір: 100×86 см [5].

Із с. Михайлівка Великобагачанського району Полтавщини ця ж майстриня, П. Ю. Кудря, у липні 1986 року передала до фондів деякі речові джерела. Пояс (Т-6613) жіночий (крайка, вузька, вишневого кольору, на краях – бахрама). До нього кріпився карман. Ткала П. Ю. Кудря (30-ті роки ХХ ст.). Шерстяні нитки, домашнє виробництво. Розмір: 230×1 см [6].

Сорочка (Т-6610) жіноча, вишита білими і рожевими нитками «лиштвою», «вирізуванням» та «прутиком». Рукав – з «поликом», розріз пазухи – глибокий. Поділ підрублений «ляхівкою». Узор на подолі – поперечний, а на рукаві – три поздовжні виводи «ламаного дерева» («лиштвою»), у заглибинах – «клинці» («вирізування»). На подолі – вивід з «листочків» та «квітів». Вишивала П. Ю. Кудря (30-ті роки ХХ ст.). Домоткане полотно, заполоч, ручна робота. Розмір: 127×64 см (рукав: 65×22 см) [6].

Сорочка (Т-6611) жіноча, вишита чорними, жовтими, рожевими та білими нитками «хрестиком» і «прутиком». Рукав – з «поликом», пришитий «штапом»,

у середній частині – «черв'ячком», розріз пазухи – глибокий. Поділ підрублений «ляхівкою». Узор на «полику» – поперечний вивід з «троянд», що чередуються з «листочками» та «пуп'янками». Вивід обрамлений «кривульками» з «листочків». На рукаві (у шаховому порядку) – чотири ряди «троянд» з «бутонами». На подолі – полоса «ромбів». Вишивала П. Ю. Кудря (40-ві роки ХХ ст.). Домоткане полотно, заполоч, ручна робота. Розмір: 130×70 см (рукав: 68×24 см) [6].

Пояс (Т-6612) жіночий (крайка, широка, темно-коричневого кольору, на кінчиках – бахрама). Ткала П. Ю. Кудря (30-ті роки ХХ ст.). Шерстяні нитки, домоткане полотно. Розмір: 230×1 см [6].

Пояс (Т-6613) жіночий (крайка, вузька, вишневого кольору, на кінцях – бахрама). До поясу кріпився карман. Ткала П. Ю. Кудря (30-ті роки ХХ ст.). Шерстяні нитки, домоткане тканиня. Розмір: 230×1 см [6].

Фартух (Т-6615) жіночий із чорної х/б тканини. Бокові сторони і низ обшиті полосами плісу. Під ними – геометричний узор, вистрочений світло-коричневими нитками. У верхній частині пришита тасьма з темно-синьої шерстяної тканини. Фартух підшитий полосатою х / б тканиною. Шила П. Ю. Кудря (20-ті роки ХХ ст.). Ручна робота. Розмір: 83×51 см [6].

Рушник (Т-6616) весільний, вишитий червоними та чорними нитками «рушниковими» швами, підрублений «шаховим швом». Узор – «дерево життя». В основі «стебла» – кругла багатопелюсткова «квітка». Усередині та на вершині «стебла» (дзеркально) – такі самі «квітки», від яких відходять «гілочки» з маленькими гостроконечними «квіточками» із чорними «серединками». Над узором, що обрамлений «кривулькою», – три «кущі» 3-пелюсткових «квітів» з «листочками» та «бутонами». Нижня «лиштва» – «споювана кривулька» з «гілочок», по центру та в заглибинах – 5-пелюсткові «квіти», унизу – «кривулька». Вишивала П. Ю. Кудря (20-ті роки ХХ ст.). Домоткане полотно, червоні та чорні нитки, ручна робота. Розмір: 270×48 см [6].

Поділ (Т-6617) від жіночої сорочки, вишитий білими нитками «прутиком», підрублений «ляхівкою». Узор – полоса «хрестів», що утворюють «ромби». Ви-

шивала П. Ю. Кудря (20-ті роки ХХ ст.). Домоткане полотно, білі нитки, ручна робота. Розмір: 144×15 см [6].

Поділ (Т-6618) від жіночої сорочки, вишитий білими нитками «прутиком», підрублений «ляхівкою». Узор – «ключі» і «хрести» із «вилочок»; обрамлений «прутиком». Вишивала П. Ю. Кудря (30-ті роки ХХ ст.). Домоткане полотно, білі нитки, ручна робота. Розмір: 155×13 см [6].

Поділ (Т-6619) від жіночої сорочки, вишитий білими нитками «прутиком», підрублений «ляхівкою». Узор – полоса «ромбів» з «гілочок». У середині «ромбів» – менші «ромбики», на стиках яких – «вітрячки». Вишивала П. Ю. Кудря (20-ті роки ХХ ст.). Домоткане полотно, білі нитки, ручна робота. Розмір: 142×13 см [6].

У цьому ж регіоні в с. Гоголево Великобагачанського району (Полтавщина) в Олександра Івановича Даценка було придбано речі, які виготовила його мати – О. О. Кулик. Пояс (Т-6443) жіночий, килимовий, домотканий, тканий жовтими, фіолетовими, червоними, рожевими, зеленими, білими та чорними вовняними нитками. Основа – сирові нитки. Узор – «хрести», що чергуються зі стилізованими «листочками». На кінцях – «смужка» різнокольорових «квадратиків», обведена фіолетовою «рамкою», а також темні торочки, зроблені з вовняних та гарусових ниток. Передав О. І. Даценко, а ткала його мати – О. О. Кулик (30-ті роки ХХ ст.). Вовняні, сирові нитки, гарус, ручна робота. Розмір: 226×3 см [5].

Станочок (Т-6442) – «червонятка»; зшитий і підрублений платковим швом. Основа – червоні вовняні нитки, піткання – червоними, рожевими, зеленими, чорними, бузковими, фіолетовими гарусовими нитками та «бількою». Узор посередині – «недогони» з «пальчиками», зверху та по краях – «зірочки», по краях – «сосонка». Передав О. І. Даценко, а ткала його мати – О. О. Кулик (30-ті роки ХХ ст.). Вовняні, гарусові нитки, «білька», ручна робота. Розмір: 107×88 см [5].

У листопаді 1990 року в с. Велика Каратуль Переяслав-Хмельницького району Київської області в Г. Т. Порало було виявлено деякі речові джерела. Сорочка (Т-8510) жіноча, вишита чорними і білими сировими нитками «довбанкою», «ме-

режкою» та «лиштвою». Рукав – до уставки, пришитий «пухликами» та «штапом». Чохли широкі, «позубцьовані». Розріз пазухи – неглибокий, шийний виріз – круглий. Узор на уставках – смуга «мережки» («кучерява кривулька»). «Мережка» обрамлена з обох боків «правильними кривульками». На подолі – «кривулька» та «довбанка». Передала Г. Т. Порало (перша половина ХХ ст.). Домоткане полотно, сирові нитки, «мережка», «довбанка», ручна робота. Розмір: 128×71 см (рукав: 70×31,5 см) [7].

Сорочка (Т-8509) жіноча, вишита чорними нитками «довбанкою», «штапом», «ретязем», «хрестиком» та «лиштвою». Рукав – до уставки, пришитий «пухликами» та «штапом», між яким – «гречечка». Чохли широкі, «позубцьовані», розріз пазухи – неглибокий, шийний виріз – круглий. Узор на уставці – «споювані ромби», у середині – стилізовані «зірочки». На подолі – «кривулька», «довбанка», у заглибинах якої – «крильця», вишиті «лиштвою». Передала Г. Т. Порало (перша половина ХХ ст.). Домоткане полотно, нитки, «довбанка», шитва «ретязь», ручна робота. Розмір: 121×68 см (рукав: 64×30 см) [7].

У серпні 1991 року в с. Ковалівка Шишацького району Полтавської області в С. І. Юрченко було виявлено деякі речові джерела. Пояс (Т-9001) фіолетового кольору, прямокутної форми, тканий, шерстяний. Кінці підрублені. Належав С. І. Юрченко (початок ХХ ст.). Шерсть, ручна робота. Розмір: 148×10 см [8].

Сорочка (Т-9000) жіноча, з домотканого полотна, вишита світло- і темно-зеленими, червоними, жовтими, синіми, голубими, бузковими, оранжевими нитками (до уставки) «пухликами», підрублена «подвійним прутиком». На уставці – вивід «конвалій» з «листочками» та «пуп'янками». Рукав – до уставки, пришитий з домотканої «мережки» «штапом» та «пухликами». На рукаві – три ряди «кущиків конвалій» з «листочками», «квіточками» та «завитками». На горловині та чохлах – «кривулька». Належала С. І. Юрченко. Розмір: 88×68 см (рукав: 64×22 см) [8].

У Марії Гурін із с. Дейкалівка (Полтавщина) було придбано деякі речові джерела. Карман (Т-9145) із чорної, бордо та синьої (у «краплинку») тканини,

оздоблений різнокольоровою вистрочкою, низ оздоблений «зубцями», підшитий полотном. Належав матері Марфи Гнатівни Гурин (Марії Гурин). Бавовняна тканина, ручна робота. Розмір: 26×18,5 см [8].

Блузка жіноча (Т-9146), вишита чорними, червоними та сірими нитками «хрестом» і «набируванням». Шийний виріз – круглий, розріз пазухи – глибокий, рукав – до уставки, пришитий «пухликами». Узор на уставці – «кривулька» з 8-пелюстковими «квітами», які (у заглибинах) розділені «трикутниками». Узор виділений вузькими смужками з «кленового листя» та «гілочок». На рукаві – три ряди (у шаховому порядку) «гілочок» з «пуп'янками» та «листочками». На комірі – «рисочки», на чохлах – «косі хрести» (по два). Вишивала М. Г. Гурин із с. Дейкалівка. Ткане полотно, заповоч, ручна робота. Розмір: 55×74 см (рукав: 71×35 см) [8].

Пояс (Т-9148) жіночий, червоного кольору, тканий, на кінцях – торочки. Належав матері М. Г. Гурин. Вовна, шерсть, ручна робота. Розмір: 332×12,5 см. Вовна потерлася, нерівномірно вилиняла [8].

Сорочка (Т-9147) жіноча, вишита чорними і червоними нитками «хрестиком» та «мережкою», підрублена «мережкою». Шийний виріз – круглий, розріз пазухи – глибокий, рукав – до уставки, пришитий «пухликами». Узор на уставках – вивід «ламаних квітів» і «пуп'янків» з «листя» та «гілочками». Узор виділений вузькими смужечками з дрібних «квіточок» та «собачок». На подолі – «рожина» та «виноград». Каленкор, заповоч, ручна робота. Розмір: 122×79 см (рукав: 62×40 см) [8]. Було придбано в Марфи Гурин.

Рушник (Т-9149) «королевець», «одноріччю», тканий червоними нитками, підрублений. Перша та третя смуги – «різані ромби», друга смуга – «трикер з парканчиком», четверта смуга – «двоголовий орел» зі «стовпчиками» [6]. Середина рушника заткана «ступінчастими трикутниками» (по два). Належав бабусі М. Г. Гурин. «Білька», «заполос», ручна робота. Розмір: 258×36 см [8].

Станочок (Т-9150) – «червонятка», тканий червоними, рожевими, зеленими, фіолетовими, білими, бузковими та оранжевими нитками. Узор – «рачки», «гвоздички», оздоблений «кривулькою»

з «більки». Сорочка зшита та підрублена «плахтовим швом». Належав М. Г. Гурин. Вовна, «білька», ручна робота. Розмір: 91×106 см [8]. Було придбано в М. Г. Гурин.

У с. Велика Павлівка Зінківського району Полтавської області в грудні 1991 року в майстрині Г. І. Гудько було придбано деякі речові джерела. Пояс (Т-9162) жіночий, бузкового кольору, плетений, на кінцях – китиці з різнокольоровими «вічками». Середина пояса затягнута на шнурок, з маленькими китичками на кінцях. Вовна, ручна робота. Розмір: 280×5 см [8].

Сорочка (Т-9160) жіноча, вишита темно-коричневими нитками «лиштвою», «вирізуванням», «зерновим виводом», «штапом» та «мережкою». Шийний виріз – «каре», розріз пазухи – глибокий, рукав – до уставки, пришитий двома «пухликами», чохла «позубцьовані». Узор на уставці – один, а на рукаві – три («ламані гілочки» з «лапатим листям» і «колосками», на чохлах – «кривулька» з «ягідками» та «завитками», виділена «косариками»). На подолі – два «ключі» і «хрест», обрамлені вузькою «мережкою». Вишивала мати Г. І. Гудько. Домоткане полотно, сирові нитки, ручна робота. Розмір: 129×69 см (рукав: 68×24 см) [8].

У с. Велика Павлівка Зінківського району Полтавської області в грудні 1991 році в Г. Р. Ляшенко було придбано деякі речові джерела. Пояс (Т-9191) жіночий, червоного кольору, виділений темно-коричневими смугами, на кінцях – торочки. Вовна, верстат, ручна робота. Розмір: 278×5 см [8].

Сорочка (Т-9190) жіноча, вишита білими нитками «лиштвою», «ретязем», «штапом» та «хрестом», підрублена «прутиком». Шийний виріз – круглий, розріз пазухи – глибокий, рукав – до уставки, пришитий «пухликами». Узор на уставках – «орликове», угорі на рукаві – три ряди «кущиків». На подолі – смуга («обманом») «троянд» з «листочками», на чохлах – «кривулька». Вишивала мати Г. Р. Ляшенко. Домоткане полотно, сирові нитки, ручна робота. Розмір: 133×74 см (рукав: 60×25 см) [8].

Сорочка (Т-9192) жіноча, вишита сірими нитками «лиштвою», «ретязем» та «мережкою». Шийний виріз – круглий, розріз пазухи – глибокий, рукав – до

уставки, пришитий «пухликами» та «штапом». Узор на уставці та на рукаві під уставкою – смуга з 8-пелюсткових «квіточок», «зірочки», що розділені «ромбиками», утвореними «косими хрестами». Узор обрамлений «ретязем» та «кривулькою». Домоткане полотно, ручна вишивка. Розмір: 129×78 см (рукав: 63×24,5 см) [8].

Сорочка (Т-9193) жіноча, вишита білими нитками «лиштвою» та «мережкою». Шийний виріз – круглий, рукав – до уставки, пришитий «пухликами» та «ретязем». Узор на уставці та під уставкою – смуга «морок», розділених «косими хрестами»; обрамлений «ланцюжком» та «кучерявкою». На подолі – «смуга мороки» та композиція з «ромбів», що чергуються. Узор на рукаві – три ряди «кущиків» (у шаховому порядку). Поділ оздоблений «прутиком», на комірці – «кривулька» [8].

Запaska (Т-9194) чорна (прямокутний шматок домотканої шерстяної тканини, підрублений з одного кінця червоними, а з другого – фіолетовими нитками). На куточках унизу – «кривулька». Вовняна пряжа, домашнє ткання. Розмір: 146×64 см [8]. Було придбано в Г. А. Ляшенко.

Вишуканістю та красою вирізняються речі, придбані в 1979 році в с. Скородинці Чортківського району Тернопільської області. Пояс (Т-4464) чоловічий, витканий з рожевих, зелених, бузкових, білих та чорних тонких шерстяних ниток. Орнамент – геометричний (на краях – «смужки» з дрібних «ромбиків», посередині – широка смуга (композиція з «ромбів», «прямокутників» та «ромбиків»)). Ткала К. А. Штуник (1899 рік). Шерсть, ткання. Розмір: 210×11 см [4].

Сорочка (Т-4461) жіноча, вишита різнокольоровими муліне «гладдю». Рукав – до уставки, прошитий фігурною строчкою, а посередині – дві поперечні складочки. Узор на уставці – поперечна гілка з крупними «квітками» в розрізі (та 8-пелюстковими), різноманітними «пуп'янками» та «листочками». Над «квітами» – дві стилізовані «бджілки». На чохлах – «квітка» в розрізі, від якої в боки йдуть «гілки» з трьома «пуп'янками», а по краю – вишиті різнокольорові «зубці». Комір – стоячий, з нашитою узорною тасьмою, угорі якої нашито рожеві «зубці». Вишивала К. А. Штуник (40-ві роки ХХ ст.). Колінкор, муліне, ручна вишивка. Розмір: 85×60 см (рукав: 68×30 см) [4].

Фартух (Т-4462) темно-синій, вишитий різнокольоровими нитками. «Квітковий» орнамент – три поперечні смуги (середня – широка: чотири круглі «квітки»-«розетки», між якими – косі «гілки» з «квітами»). Узори обрамлені вузенькими складочками (по дві), унизу – чорне мереживо. Вишивала К. А. Штуник [4].

Плахта (Т-4463), тканина в «сосонку» (тоненькі різнокольорові вертикальні смужки, обведені білими). Низ і боки обшиті «плетеною косичкою» з вовняних оранжевих ниток. Такі й зав'язки. Біля зав'язки з одного боку зшито у вигляді складки. Ткала К. А. Штуник (1929 р.). Розмір: 127×67 см [4].

У фондовій колекції НІЕЗ «Переяслав» зберігаються речі народних майстринь, що потребують вивчення та експонування і є важливими артефактами не лише для музейників, але й для всіх, хто цікавиться історією традиційного народного костюма, а також дизайнерів, які мають можливість виготовляти одяг за традиційними народними зразками, застосовуючи сучасні технології. Зберігаючи ознаки різних епох, особливості костюма є важливим джерелом вивчення етнічної історії населення, його соціальної структури, естетичних поглядів та уявлень.

Джерела та література

1. Записала Л. Шкіра 20.05.2017 р. у м. Переяславі-Хмельницькому Київської обл. від Лідії Сергіївни Чередніченко, 1947 р. н. (дівоче прізвище – Кузьменко).
2. Фонди Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав». Інвентарна група «Т» («Тканини»), кн. № 5, № 2113–2663.
3. Фонди Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав». Інвентарна група «Т» («Тканини»), кн. № 7, № 3206–3772.
4. Фонди Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав». Інвентарна група «Т» («Тканини»), кн. № 9, № 4374–4877.
5. Фонди Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав». Інвентарна група «Т» («Тканини»), кн. № 11, № 5661–6540.
6. Фонди Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав». Інвентарна група «Т» («Тканини»), кн. № 12, № 6541–7294.

7. Фонди Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав». Інвентарна група «Т» («Тканини»), кн. № 14, № 8060–8840.

8. Фонди Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав». Інвентарна група «Т» («Тканини»), кн. № 15, № 8841–9661.

SUMMARY

The article considers museum articles from the fund collection of the National Historical and Ethnographic Preserve *Pereyaslav* received from a proprietor. It also analyses rare objects, classifies them and determines the fact of their maintenance in context of studying the Middle Over Dnipro Lands' Ukrainian conventional folk costumes, embroidery, weaving, and traditional handicrafts. The authors draw attention to regional features of the late XIXth – early-to-mid-XXth-centuries folk clothes in context of updating museum expositions and their wider presentation to visitors of the skansen. Thorough study of some museum articles – received from a proprietor, which had been mainly made by the same master in a certain stretch of time and could be used as elements of folk attire components – is important and topical, since it solves the problem of bringing an attention to everyday culture, way of life, traditions of Ukrainian people, as well as of popularizing museum collections.

Due to a great while (most things were made in the late XIXth to early XXth centuries) and breach of storage conditions, the source-study materials under consideration has some damages and defects, i.e. contamination, darkening, becoming antiquated, threat loss, tracks, insect excrements, blackening, yellowing, foxing, warp deformation, pigment spots (fungus), ruptures, breaks, warn spots, spots of unknown origin, deformation and loss of colour, and deterioration of colour strength. Therefore, *the* detailed study of museum rare objects, being per se one and only, as well as in finit supply, is of an exceptional scientific and cultural significance. Some thirty complete sets of such exhibits are kept in the fund collection of the National Historical and Ethnographical Preserve *Pereyaslav*. They need maintenance, careful displaying, studying of regional features that is crucial not only for museum specialists but also for each having an interest in history of conventional folk attire, as well as for designers having an opportunity of making clothes while applying modern techniques.

Keywords: preserve, collection, embroidery, weaving, traditions, belt, shirt.